

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 12.

Onsdagen den 22 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 84, angående lån till främjande av bostadsproduktionen; och
nr 85, angående anslag till folksanatorierna m. m.

Justerades protokollen för den 15 och den 17 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av närlagda läkareintyg får jag härmed vördsamt hemställa om ledighet tills vidare från riksdagsgörömalen.

Stockholm den 22 februari 1928.

Torsten Nothin.

Att generaldirektör *T. K. V. Nothin* på grund av halsfluss med hög feber är förhindrad att tills vidare tjänstgöra, intygas.

Stockholm den 21 februari 1928.

H. C. Jacobæus.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Föredrogos och hänvisades till konstitutionsutskottet nedannämnda av herr *Lindhagen* väckta motioner:

- nr 252, om införande av verklig eller så kallad decisiv folkomröstning;
- nr 253, om en pressorganisation för främjande av vårt folks karaktärsdaning, politiskt och individuellt;
- nr 254, om avskaffande av ordensväsendet m. m.; samt
- nr 255, om statsråds befogenhet som riksdagsledamot.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 2, i anledning av väckta motioner om befrielse från automobilskatt för ägare till visst slag av automobiler.

*Om
skattefrihet för
vissa last-
automobiler.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 108 i första kammaren av herrar *Gottfrid Karlsson* och *August Johansson* och nr 175 i

Första kammarens protokoll 1928. Nr 12.

Om
skattefrihet för
vissa last-
automobiler.
(Forts.)

andra kammaren av herrar *Danielsson* och *Lundén*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förordningen om automobils katt den 2 juni 1922, att ägare av lastautomobil, som lastade högst 1 ton, vilken användes uteslutande för transport av ladugårds- och andra landbruksprodukter eller för jordbruket avsedda varor, skulle efter anmälan hos Kungl. Maj:ts befallningshavande vara befriade från erläggande av automobils katt för sådan automobil.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande motioner I: 108 av herrar *Gottfrid Karlsson* och *August Johansson* samt II: 175 av herrar *Danielsson* och *Lundén*, angående befrielse från automobils katt för ägare till visst slag av automobiler, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Karlsson, Gottfrid: Herr talman! Avsikten med denna motion var ju att man skulle upphäva automobils katten för fordon, tillhörande jordbrukare, som bo långt från de orter, där de avyttra sina produkter, och detta för att förbättra deras avsättningsmöjligheter. Närmast hade motionärerna tänkt på dem som leverera mjölk till mejerierna och bo på sådant avstånd från dessa, att det tager alldeles för lång tid för dem att ombesörja transporten med häst och vagn, då de därigenom undanhålla dragarna från jorden alldeles för länge. På dylika orter bli ju jordbrukarna nödsakade att behandla mjölken i hemmen; de måste själva söka sälja smör och gödkalvar, och det blir i de flesta fall till närmaste diversehandlare eller uppköpare och till mycket ojämna och låga priser.

Man kan vara förvissad om, att i varje ort, där läget är sådant, befinner sig också kreatursskötseln på en mycket låg ståndpunkt. Det är dock ett rätt stort nationalekonomiskt intresse att få fram mjölken till mejerierna. Om man finge den i motionen föreslagna skattefriheten, så skulle de förlorade skatte-medlen mer än väl uppvägas av ökat intresse för kreatursskötseln och därigenom ökad skatteförmåga i andra avseenden. Det torde även kunna diskuteras, vilket som sliter vägarna mest, att transportera t. ex. 1,000 kilogram mjölk på en lätt lastbil eller att göra det på ett åkdon med smala hjulringar. Kolonats och bysamhällen, som ligga långt från mejerierna, skulle ha nytta av att sammansluta sig och ordna sina avsättningsmöjligheter, varvid de kunde få mycken hjälp genom en skattelindring av detta slag.

Nu säger utskottet, att vid flera tillfällen tidigare »yrkanden framställts om befrielse från eller lindring i fordonsskatten även för vissa andra slag av automobiler, däribland för sådana, som användas av tjänstemän för deras tjänsteresor», men det utskott, som då behandlade ärendet, avstyrkte bifall till motionen »och anförde såsom skäl härför, att, även om en dylik skattefrihet i vissa fall kunde synas önskvärd, förslaget därom dock näppeligen läte sig genomföras med hänsyn till svårigheten att avgöra, huruvida automobil användes uteslutande för tjänsteresor». Vidare anför utskottet, att det torde »knappast vara möjligt att på ett tillfredsställande sätt utöva kontroll över användningen av automobiler, för vilka den i motionerna föreslagna skattebefrielsen komme att medgivas».

Jag tror att i händelse i motionen föreslagna bestämmelser genomfördes, skulle det, anser jag, bli mycket lätt för åklagaren att bevisa, när överträdelse ägt rum, enär varken anmälare eller vittnen i dylikt fall skulle saknas. Den svenska avundsjukan skulle nog medverka därtill, och sådana bilägare, som ej åtnjöte skattebefrielse, komme ej att vara sena med att anmäla överträdelser, så i det fallet skulle inga svårigheter yppa sig, och vetskapen härom skulle avhålla från överträdelser.

Utskottet säger vidare: »Det synes för övrigt mindre tilltalande att på sätt bestämmelsernas tillämpning förutsätter inskränka bruket av vissa automobiler, som i många fall med fördel skulle kunna användas även för andra ändamål.» Ja, det är klart, att om en bil kan fullt utnyttjas, alltså även användas till andra körslor, så bör detta ske, och i så fall skall full skatt erläggas. Men avsikten med denna motion var ju, att om en bil blott användes för detta speciella ändamål, nämligen för transport av jordbruksprodukter, och inte kunde fullt utnyttjas, den då endast skulle beläggas med bensin- och gummiskatt.

Om
skattefrihet för
vissa last-
automobiler.
(Forts.)

Utskottet talar vidare om principiella betänkligheter. Ja, såvitt jag kan förstå, äro principerna redan brutna, då utskottet på sid. 1 har anmärkt, att skattebefrielse medgivits »för automobil tillhörig medlem av konungahuset och under vissa villkor för automobil tillhörig främmande makts härvarande beskickning eller konsulat tillhörande person ävensom för automobil, som är inrättad för brandväsen eller för transport av sårade eller sjuka». Här se vi således, att principerna redan äro brutna. Då ett bifall till motionen otvivelaktigt skulle medföra en god stimulans för jordbruket till nytta för stad och land, beklagar jag, att motionen ej kunnat vinna beaktande hos utskottet.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Ang. stämpel-
avgiften för
pärlor m. fl.
lyxvaror.

I en den 4 januari 1928 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 15, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Härigenom förordnas, att förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror skall äga fortsatt tillämpning till och den den 30 juni 1929.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 15, antaga det vid propositionen fogade förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Reservation hade avgivits av herrar *Nylander* och *Lithander*, vilka ansett, att utskottet, med förklarande att utskottet på grund av *dels* skattens relativt ringa avkastning, *dels* dess menliga inverkan genom att överföra lojal handel till sådan, som undandroge sig kontroll, och *dels* den omständigheten att mot-

Ang. stämpel-
avgiften för
pärlor m. fl.
lyxvaror.
(Forts.)

svarande beskattning på senare tider avskaffats i flera av Europas stater, däribland Tyskland, hade kommit till den uppfattningen, att statsverket i verkligheten icke hade något gagn av ifrågavarande beskattning, bort avstyrka Kungl. Maj:ts proposition nr 15.

Herr Lithander: Herr talman! Det möter i det här betänkandet en gammal bekant från kristiden, som man i olika länder i Europa, däribland Tyskland, hunnit göra sig av med, och man förstår den tvekan, med vilken regeringen har lagt fram denna proposition. Två gånger ha förutvarande regeringar uraktlåtit att göra det, därför att de inte ansett det vara någon idé, och departementschefen säger här, att »såsom jag därvid framhållit, är emellertid det belopp, som förevarande stämpelskatt inbringar, så obetydligt, att skattens bibehållande eller bortfallande icke synes behöva påverka beräkningen av stämpelmedelsintäkten i dess helhet».

Skatten beräknas giva cirka 65,000 kronor, men den kostar 10,800 kronor att indriva, och det är 50 personer, som äro sysselsatta med detta. Till nyssnämnda kostnad komma dessutom utgifter för resor och dagtraktamenten. Vidare bör man ju inte blunda för, att åtgärden överför lojal handel till illojal, och detta synes mig vara ett skäl, som första kammaren borde beakta. Det är nämligen så, att denna handel i mycket hög grad undandrar sig kontroll. Härondagen stod i en av stockholmstidningarna en annons med ett främmande namn, en utlänning, som ligger här och köper upp sådana saker, och de säljas naturligtvis också av honom. Det är den trafiken, som man ej kan träffa med beskattning, och den är till förfång för den lojala handeln.

Jag vill hemställa till första kammaren, om vi inte nu skulle kunna avskrika denna rest från kristiden, ty ur budgethänsyn har den inte den ringaste betydelse, såsom statsrådet själv har sagt. Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till herr Nylanders och min reservation.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Ja, jag kan inte förneka, att jag har vissa sympatier för det yrkande, som den föregående ärade talaren här har framställt. Det är så, att denna skatt, som det sades, kom till under krisåret 1919, och den har ju aldrig inbringat så synnerligen stort belopp. Emellertid uraktlät Kungl. Maj:t ett par gånger att framlägga proposition i ärendet, men det visade sig då, att skatten vunnit så stora sympatier i riksdagen, att motionärer lade fram förslag i ärendet, och dessa motioner vunno majoritet inom riksdagen. Kungl. Maj:t har sedan åttlytt denna riskdagens fingervisning och nu de två sista åren framlagt proposition i ärendet.

Inom bevillningsutskottet saknades visst inte sympatier för att man borde gå på avslag, men då man fann, att majoritet även nu torde finnas för att den kungl. propositionen borde bifallas, blev beslutet inom bevillningsutskottet att inte motsätta sig densamma. Vi ha ju, såsom framgår av utskottets utlåtande, yttrat oss synnerligen försiktigt, i det vi icke ansett oss böra avstyrka bifall till det föreliggande förslaget. Det är ju synnerligen ljumt avfattat, och jag vill säga, att om första kammaren skulle intaga en annan ställning än utskottet gjort, kommer åtminstone jag för min del att taga det med mycket stort jämnmod, men jag ber nu i alla fall, såsom frågan ligger, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Enhörning: Ja, herr talman, mina herrar, jag kan inte annat än instämma med herr Lithander i hans yrkande. Detta är ju en kristidsföreteelse, som bör försvinna och avskrivas så fort som möjligt. Den har varit före-

mål för kammarens uppmärksamhet år efter år. Jag erinrar mig särskilt ett år, när framställningen blev avslagen, men den kom likväl igen på kamrarnas bord det följande året och blev då antagen. Den inkomst staten har av denna skatt är ju, som den siste ärade talaren sade, av ingen betydelse, och under dylika förhållanden och med hänsyn till det besvär och andra olägenheter, som åtgärden kommer att medföra, yrkar jag, herr talman, avslag på utskottets hemställan och bifall till herr Lithanders reservation.

Ang. stämpel-
avgiften för
pärlor m. fl.
lyxvaror.
(Forts.)

Herr Leander: Herr talman! Det är åtskilliga saker, som man har svårt att förstå, och dit hör, att de som för övrigt äro fullödiga protektionister, nu äro frihandlare, när det gäller en sådan här sak. Man tycker ju annars, när man icke har annat att vädja till än sitt sunda förnuft och vanligt förstånd, att skall någon tull eller skatt förekomma, bör det vara en tull sådan som denna, ty här är inte fråga om någon nödvändighetsvara. Det gäller inte bröd eller dylikt, utan det gäller rena lyxvaror, som inga andra än de rika ha råd att köpa, och man tycker väl inte synd om dem, ifall de få betala litet mera än vad de behöfve göra, om tullen eller skatten toges bort.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror det är ganska väl motiverat, och det skulle väcka den största förvåning, om kammaren nu skulle avslå propositionen.

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber bara att få göra den siste talaren uppmärksam på att vi, som yrka att det här skall bort, fortfarande äro protektionister. Vi ha inte yrkat på att tullen skulle bort utan på att den skatt, som drabbar den lojala handeln, medan den illojala helt och hållet går fri, bör avlägsnas.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lithander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid för-

ordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår kautschukringar m. m. till motorvelocipeder, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till kungörelse angående förbud mot utförsel från riket av smidbart järnskröt dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om
ersättning åt
nämndemän.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om ersättning åt nämndemän för nämndemansuppdragets fullgörande.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av en inom första kammaren av herr *Schlyter* väckt motion, nr 164, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville taga under övertvägande, huruvida och i vilken omfattning ersättning borde tillerkännas nämndemän för de kostnader, som vore förenade med nämndemansuppdragets utförande, utöver vad för närvarande i dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av detta övertvägande kunde föranledas.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Borell*, *Bismark*, *Persson* i Trången och *Christenson* i Södertälje, vilka yrkat, att utskottets eget yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken omfattning ersättning borde tillerkännas nämndemän för med nämndemansuppdragets utförande förenade resekostnader, utöver vad för närvarande i dylikt avseende vore stadgat, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning kunde föranledas;

2) av herr *af Ekenstam*, som på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Borell**: Herr talman, mina herrar! Som herrarna erinra sig, hade vi samma fråga till behandling vid föregående års riksdag. Under debatten uttalade jag den uppfattningen, att nämndemansuppdraget bör och kan bibehållas som ett huvudsakligen oavlönat förtroendeuppdrag, så länge den nuvarande domstolsorganisationen och det nuvarande rättegångsförfarandet förbli väsentligen oförändrade.

Frågan, huruvida en omläggning av nämndemännens ställning i nu ifrågasatt hänseende bör komma till stånd, bör således enligt min mening göras beroende av den insats, som lekmannaelementet anvisas i rättegångsförfarandet vid en eventuellt kommande omorganisation av detsamma. Den omständigheten, att frågan om en processreform är i fråga, kan således från mina utgångspunkter ej utgöra något som helst skäl att nu taga upp frågan om ändringar beträffande ersättning till nämndemännen. Även om man har denna uppfattning, kan man ju emellertid inte blunda för, att fullgörandet av uppdraget i vissa fall medför mycket avsevärda och betungande kostnader för nämndemännen. Detta inträffar framför allt, då nämndemännen bo på långt avstånd från tingsstället eller eljest ha obekväma kommunikationer dit.

Jag erkände redan i fjol, att det kunde tänkas, att förändrade tidsförhållanden måste framtvinga en ersättning i nu ifrågasatt hänseende till nämndemän.

demännen. Emellertid ställde vi, som då voro reservanter, oss avvisande till frågan om en utredning även beträffande nämndemännens resekostnader. Vi gjorde detta, inte därför att vi i princip motsatte oss sådan ersättning, utan därför att riksdagen redan 1918 skrivit till Kungl. Maj:t i ärendet, och vi hade den uppfattningen, att Kungl. Maj:t skulle upptaga denna fråga till övervägande och behandling även utan samband med andra frågor, som röra rättsgångsväsendet. Det har nu upplysts inom utskottet, att det näppeligen kan förväntas, att så blir förhållandet, och då ha vi inte ansett oss kunna motsätta oss ett förslag om utredning. Utredningen bör dock enligt vår mening omfatta allenast frågan om reseersättning. Vi ha således inte kunnat vara med om den vidsträcktare utredning, som ifrågasatts av motionären, då vi, som nämnts, ha den uppfattningen, att frågan om ersättning i vidare mån än reseersättning bör uppskjutas och avgöras i samband med en blivande rättsgångsreform.

Vid sådant förhållande tillåter jag mig, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Greve Spens: Herr talman! Vid utskottsutlåtandet är även fogad en reservation av häradshövding af Ekenstam i andra kammaren, vilken yrkar rent avslag på den ifrågavarande motionen. Herr af Ekenstam anser bl. a., att det »hittills icke försports svårighet att under nu gällande ordning besätta nämndemansbefattningarna».

Ja, det är så långt ifrån, att någon svårighet här mött, att detta hedersuppdrag tvärtom i allmänhet är mycket eftertraktat. Nämndemansbefattningen medför även ganska avsevärda inkomster för dess innehavare, utöver den reseersättning, som han uppbär vid inställelse till tremansting och rannsakingar, samt tingsgästningspengar såsom ersättning för sin inställelse vid de ordinarie tingen. Nämndemannen inlämnar i allmänhet till häradsrätten de ansökningsärenden, som förekomma från hans ort. Dessa ärenden äro i regel ansökningsningar om registrering av bouppteckningar, om beviljande av lagfarter och inteckningar, testamentsbevakningar, äktenskapsförord, förmynderskapsärenden m. m. Nämndemansbefattningens stora anseende medför även, att nämndemännen få förrätta bouppteckningar och arvskiften samt utföra en hel del andra förtroendeuppdrag, för vilka de taga ersättning av den privata uppdragsgivaren. Den måhända mest givande inkomstkälla, som nämndemannen har, är emellertid alla syneförrättningar, som det tillkommer honom att utföra i egenskap av nämndeman. Han förrättar av- och tillträdessyner, vägsyner m. m. En ganska avsevärd inkomst bereda honom också auktioner å såväl fast som lös egendom, som anförtros honom på grund av hans ansedda ställning.

Det är sålunda inte fullt riktigt, att denna befattning är oavlönad, fastän avlöningen visserligen inte kommer från någon offentlig uppdragsgivare annat än i form av tingsgästningspengar och reseersättning för inställelse vid tremansting och rannsakingar.

Allt detta gör emellertid, att det inte medför någon våda eller ens olägenhet att uppskjuta frågan om reglering av ersättningen till nämndemännen att behandlas i samband med processreformen. Redan den omständigheten, att Kungl. Maj:t lätit den av riksdagen år 1918 begärda utredningen i detta hänseende avstanna, angiver, att stora svårigheter för närvarande möta att ordna denna fråga på ett lämpligt sätt. Herr Borell har nog gått något ifrån sin åsikt från förra året. Herr Borell yttrade då, enligt herr Schlyters citat i sin motion, att »riksdagen lugnt kan låta denna fråga vila, till dess initiativ kommer från Kungl. Maj:t, ty i en fråga av så vitt omfattande konsekvenser både i ekonomiskt och i andra avseenden anser jag detta lämpligast böra kom-

Om
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

ma från Kungl. Maj:t och icke från enskilda motionärer». Det synes, som om detta borde kunnat gälla även nu.

Förslaget i herr Borells reservation att nu skriva till Kungl. Maj:t om utredning angående ersättning åt nämndemännen för enbart resekostnader kan ju visserligen ha något fog för sig av de skäl, som herr Borell här har framhållit, men då kammaren förra året på yrkande av herr Borell avslög en liknande motion av herr Schlyter, och då åtminstone enligt min uppfattning inga nya omständigheter för bifall framkommit sedan i fjol, så anser jag det riktigtaste vara, att kammaren även i år avslår motionen. Herr Schlyter har visserligen som skäl för att han även i år framlagt den ifrågavarande motionen framhållit landets enligt statsverkspropositionen goda ekonomiska ställning. Men vem vet, hur länge denna goda ekonomiska ställning kommer att fortfa- ra? När den kungl. propositionen en gång kan komma att framläggas, äro måhända tiderna annorlunda. Många utgiftskrav ställas för närvarande på samhället. Det för vårt lands tillfrisknande viktigaste är, att skatterna nedbrin- gas och att näringarna omhuldas. Det ligger även ganska mycket i den åsikt, som samstämmigt uttalades av riksdagens kamrar åren 1898, 1901 och 1902, då det framhölls, att nämndemansinstitutionen är och bör vara byggd på den grundsatsen, att befattningen som nämndeman är ett på medborgarnas för- troende grundat hedersuppdrag.

Nu har ju visserligen principen om oavlönade förtroendeuppdrag under se- nare tid frångåtts, men här är fråga om ett av de allra viktigaste förtroende- uppdragen, då det ju gäller personer, som skola deltaga i rättsskipningen. Nu äro ju förresten, som jag framhållit, nämndemännen inte utan ekonomiska för- delar av sitt uppdrag. Herr Schlyter kommer nog att framhålla, att nämnde- männen i de yttranden, som infordrades under den utredning, vilken föranled- des av 1918 års riksdagsskrivelse, själva ansett, att de borde ha ersättning. Det är ju mänskligt, att om personer tillfrågas, huruvida de vilja ha ökade in- komster, så säga de inte nej.

Jag ber på grund av vad jag nu anfört, herr talman, att få yrka rent avslag på den föreliggande motionen och även på utskottets hemställan.

Herr Schlyter: Herr talman, mina herrar! Såsom motionär skall jag be att med ett par ord få bemöta de båda föregående ärade talarna.

Såsom det synes av utskottsutlåtandet, föreligger från utskottet tre olika för- slag att välja på: först och främst det av utskottets stora majoritet tillstyrk- ta förslaget om en fullständig utredning i ärendet, för det andra det av herr Borell och ytterligare en reservant från denna kammare tillstyrkta förslaget om utredning angående reseersättning åt nämndemännen, och för det tredje den nu av greve Spens tillstyrkta reservationen av herr af Ekenstam, som går ut på rent avslag.

Om jag först ber att med ett par ord få bemöta greve Spens, så anförde han till en början, med citerande av herr af Ekenstams reservation, att det »icke försports svårighet att under nu gällande ordning besätta nämndemansbefatt- ningarna». Med den saken förhåller det sig emellertid på det sättet, att det ute i domsagorna har visat sig förenat med mycket olika svårigheter att be- sätta nämndemansbefattningarna, allt efter som nämndemännen ha att göra långa resor eller icke. Inom den domsaga t. ex., där jag arbetar, har det visat sig, att nämndemännen i trakten närmast omkring Göteborg sitta kvar såsom nämndemän period efter period, under det att från de socknar, där nämndemän- nen ha att företaga längre resor, täta ombyten av nämndemän ske. Så snart den tvåårsperiod, under vilken nämndemännen äro skyldiga att sitta kvar, gått till ända, brukar från dessa avlägsna socknar den ene nämndemannen efter den

andre omedelbart avgå och ersättas av andra. Det är givet, att häradsrätten av nämndemän, som sitta endast i två år, icke på långt när har den nytta, som den har av gamla nämndemän, som sitta den ena sexårsperioden efter den andra. Om nu en sådan erfarenhet har kunnat vinnas från en till sitt geografiska område så begränsad domsaga som Askims, så är det tydligt, och därom vittna också uppgifter från olika håll i landet, att det i de till yttnehållet stora domsagorna med längre tingsresor ofta måste vara förenat med verkliga svårigheter att på ett tillfredsställande sätt besätta nämndemansbefattningarna. Denna greve Spens första invändning torde därför icke vara riktig.

*Om
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)*

För det andra invände greve Spens, att det icke vore förenat med några vådor eller olägenheter att uppskjuta hela detta ärende. Beträffande den punkten ber jag att få säga detsamma, som jag sade under fjolårets debatt här i kammaren i detta ärende. Vid den utredning, som verkställdes med anledning av 1918 års riksdagskrivelse, som var grundad på ett enhälligt utskottsutlåtande, visade det sig, att det redan då i icke mindre än en tredjedel av Sveriges domsagor förekom, att kommuner anslagit medel åt sina nämndemän. Det har tydligen i dessa domsagor icke gått att få nämndemän utan att kommunerna lämnat någon ersättning. Emellertid skulle det endast behövas, att en enda medlem av en kommun hos regeringsrätten överklagade kommunens beslut för att det skulle bli upphävt. Dessa talrika kommunala beslut vila alltså på en mycket tveklaktig laglig grund. Det kan icke vara tillfredsställande, att i ett stort antal domsagor i strid mot vad som anses vara gällande rätt medel anslås för att bereda nämndemännen ersättning. Redan med hänsyn härtill anser jag, att det är förenat med vådor och olägenheter att uppskjuta detta ärendes upptagande till legislativ behandling.

För det tredje yttrade greve Spens, att, då Kungl. Maj:t lätit utredningen av detta ärende avbrytas, det måste antagas, att utredningen mött så stora svårigheter, att Kungl. Maj:t funnit, att det icke vore anledning att fullfölja densamma. Med den saken förhåller det sig på det sätt, som jag upplyste om här i kammaren redan förra året. Jag hade då till hands ett korrekturavdrag, uppsatt av den kommitté, som hade saken om hand och som alltså i sin utredning hunnit så långt, att utredningen var uppsatt i korrektur. Denna utredning blev avbruten icke på grund av att Kungl. Maj:t fann svårigheter föreligga att bringa utredningen till slut, utan därför att utredningsmannen insjuknade och var sjuk under flera år. Den ena justitieministern efter den andra i regeringar av olika färger upptog icke desto mindre frågan till övervägande år efter år i statsverkspropositionen, satte sig in i ärendet så gott det lät sig göra på grund av den i korrektur föreliggande utredningen och uttalade sitt beklagande över att han på grund av den statsfinansiella ställningen icke då såg sig i stånd att förelägga riksdagen något förslag i ärendet. Alltså, regeringen ansåg sig av statsfinansiella skäl förhindrad att framlägga förslag, men den igångsatta utredningens avbrytande hade ingenting därmed att göra. Att utredningen blivit avbruten har haft den olägenheten med sig, att ingen, som sedermera intresserat sig för frågan, haft fast mark att stå på, och även utredningen i fråga, som förebragts under krisåren efter 1918, är fullständigt föråldrad. Vi ha sedan dess fått ett nytt resereglemente, som lägger en helt ny grund för beräkningen av vad ersättningen till nämndemännen skulle gå till. Hänsyn har icke kunnat tagas till detta resereglemente. I det omnämnda korrekturet voro sålunda, om jag minns rätt, de ekonomiska beräkningarna grundade på antagandet, att till nämndemännen skulle utgå en ersättning av 15 kronor om dagen. Ser man på det nu gällande resereglementet, så befinnes det, att enligt detta utgå traktamenten fördelade på dag och natt på det sätt, att till nämndemän utgå 8 kronor för dag och 4 kronor för natt. Be-

Om
ersättning åt
nämndemän.

(Forts.)

träffande nattersättningen antager jag, att den blivande utredningen kommer att resultera i att det ålägges tingshusbyggnadsskyldige att tillse, att nämndemännen vid deras uppehåll å tingsstället ha tillgång till nattlogi. Det torde icke bli tal om att vare sig statsmedel eller kommunala medel skola utgå till sådan ersättning, utan skall någon ersättning utgå till nattlogi, bör den utgå av tingshusbyggnadsmedel. Den grund, som kommer att läggas för en ny beräkning av dagtraktamenten åt nämndemän, bör alltså bygga på 8 kronor om dagen i stället för 15 kronor, som den förra utredningen utgick ifrån.

Redan detta lilla påpekande är tillräckligt att visa, att den av herr af Ekenstam i hans reservation anförda, skrämmande siffran, 1,350,000 kronor, fullständigt svävar i luften. Vad man begär från den stora utskottsmajoritetens sida är endast en förutsättningslös utredning, som skall visa oss icke blott det kostnadsbelopp vi behöva räkna med, ifall staten skall taga på sig ersättningen för själva resorna åt nämndemännen, utan även den kostnad vi skulle komma till, om staten toge på sig även ersättning i form av dagtraktamenten. Med utskottets skrivelse är det emellertid fullt förenligt att tänka sig även det alternativet, att utredningen giver vid handen, att staten icke behöver ingripa i fråga om dagtraktamenten till nämndemän, utan att statsmakterna skulle kunna nöja sig med att förklara kommunerna berättigade att, när de så finna för gott, liksom hittills i stor utsträckning skett, bevilja viss ersättning till nämndemännen, motsvarande dagtraktamenten. Till den frågan är det således icke meningen, att riksdagen nu skall intaga någon som helst ståndpunkt.

Greve Spens gick slutligen in på den mera principiella sidan av saken, nämligen uppfattningen av nämndemannauppdraget såsom ett hedersuppdrag, som icke borde vara förenat med någon ersättning. Jag skall icke vidlyftigt gå in på den saken utan endast erinra om vad som alltid göres gällande gent emot denna synpunkt, nämligen att den omständigheten, att nämndemannauppdraget icke är förenat med någon ersättning, faktiskt innebär ett penningstreck, vilket medför, att kommunerna icke alltid äro i tillfälle att till nämndemän välja dem, som äro mest lämpade för uppdraget. Här ifrågasattes icke från något håll, att till nämndemän skall utgå ersättning, som kunde innebära någon som helst lockelse för vissa personer att åtaga sig uppdraget. Det ifrågasattes icke på något håll högre ersättning till nämndemännen än som nått och jämnt täcker deras direkta utgifter för uppdraget. Jag kan icke förstå, att det kan vara oförenligt med ett hedersuppdrag, ett förtroendeuppdrag från en kommun, att kommunen säger till en mindre bemedlad men för nämndemannauppdraget fullt lämplig, kanske den mest lämplige personen: vill ni åtaga eder detta, så skall ni få edra direkta kostnader nått och jämnt ersatta. Det är, såsom greve Spens själv erinrade om, erkänt i fråga om andra kommunala uppdrag, att denna princip äger berättigande.

Efter att nu ha uppehållit mig så länge med greve Spens' behöver jag icke uppehålla mig lika länge vid herr Borells anförande. Han har i sin reservation och även i dag här i kammaren gått så långt i tillmötesgående mot utskottsmajoritetens synpunkter, att jag mycket väl kan tänka mig, att vi efter ytterligare förhandlingar skulle kunna enas på en linje, ja jag håller till och med för troligt och i varje fall för möjligt, att den utredning, varom utskottet framställt förslag, kommer att resultera uti det som herr Borell här positivt föreslagit. Jag håller för möjligt, att av statsfinansiella skäl regeringen nästa år kommer och säger till riksdagen: vi se oss icke i stånd att föreslå större utgifter för detta behjärtansvärda ändamål än som erfordras för att ersätta nämndemännen deras resekostnader och därigenom åstadkomma en utjämning för nämndemännen från olika trakter inom en domsaga av deras kostnader för uppdragets fullgörande. Men jag har svårt att se, varför vi redan nu utan att ha hört myndigheter och korporationer, endast efter diskussion inom lagutskot-

tet och här i kammaren, skulle fatta definitivt ståndpunkt till frågan, huruvida ersättning även skall utgå i form av dagtraktamente. Jag kan icke finna någon anledning, varför vi icke från Kungl. Maj:t skulle få motse en utredning om, huruvida det kan vara lämpligt att legalisera vad som förekommer i ett stort antal kommuner, nämligen att kommunerna själva besluta en viss ersättning. Det är här icke fråga om någon stor utgiftspost för kommunerna. Vi kunna antaga, att vi ha att göra med en liten kommun, som endast har att utse en enda nämndeman. Denne nämndeman får kanske resa till tinget 10 à 12 gånger om året. Om kommunen giver honom 8 kronor om dagen, rör det sig om en hundralapp, och om han får vistas vid tinget ett dubbelt så stort antal dagar, så rör det sig om knappa 200 kronor. Vi leda icke kommunerna ut på några mera äventyrliga ekonomiska utgifter, ifall vi tillåta dem att meddela anslag för detta ändamål, och i varje fall ha vi fullkomligt fria händer att, när ärendet kommer tillbaka ett annat år, fatta ståndpunkt i frågan efter den förebragta utredningens beskaffenhet. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att i utskottets utlåtande endast begäres, att Kungl. Maj:t ville taga under överbäggande, *huruvida* och *i vilken mån* ersättning må tillerkännas nämndemän. Kammaren binder sig icke på något sätt genom att biträda detta utskottets förslag.

Om
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till första lagutskottets förslag.

Greve Spens: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några ord i anledning av det som herr Schlyter anförde.

Herr Schlyter sade, att de nämndemän, vilka bo långt från tingsstället, i allmänhet avgå efter mycket kort tid. Om detta är förhållandet i hans domsaga, så vill jag påpeka, att förhållandena äro mycket olika i olika domsagor. För min del anser jag, att det vanliga är, att nämndemännen sitta kvar ganska lång tid, och alla riktigt dugliga nämndemän förskaffa sig betydande extra inkomster.

Vidare sade herr Schlyter, att Kungl. Maj:t avbrutit utredningen endast av statsfinansiella skäl. Nu skulle förhållandena emellertid vara annorlunda. Ja, i så fall kommer väl Kungl. Maj:t att återupptaga utredningen utan att riksdagen ånyo skriver därom. Såsom jag sade i mitt förra anförande, böra dock lyckligare konjunkturen i första rummet utnyttjas till att sänka skatterna och upphjälpa näringslivet.

Slutligen förklarade herr Schlyter, att det icke komme att bli så stora utgifter för ersättningen till nämndemännen. Vi se emellertid av den utredning, som verkställdes på grund av riksdagens skrivelse 1918, att enbart reseersättningen kommer att uppgå till bortåt en miljon kronor, om hänsyn tages även till det ökade antal rättegångsdagar, som uppkommit sedan utredningen pågick.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag vill endast påminna om ett par fakta. Det första är, att riksdagen år 1918 skrev till Kungl. Maj:t och uttalade sig för, att ersättning skulle utgå till nämndemän. Med anledning av denna riksdagens skrivelse infordrade Kungl. Maj:t yttranden icke allenast från nämndemännen själva, utan också från häradshövdingarna, och dessa yttranden gingo i det överbäggande antalet fall i den riktningen, att sådan ersättning vore befogad.

Det andra är, att processkommissionen uttalat sig till förmån för saken. De säga, att efter den nya processreformens genomförande icke mindre skäl föreligga att giva nämndemännen ersättning än för närvarande är fallet.

Det är sålunda i anslutning till såväl riksdagens förut intagna stånd-

Om
ersättning åt
nämndemän.

(Forts.)

punkt i frågan som ock uttalanden från sakkunniga som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr Åkerman: Herr talman! Den ärade motionären har så utförligt redogjort för här ifrågavarande ärende, att jag kan fatta mig mycket kort. Jag skall endast be att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag och i sammanhang därmed nämna några saker från min egen erfarenhet som domare, och dessa bestyrka fullständigt det som herr Schlyter redan påpekat.

Jag hade först en domsaga i norra Bohuslän, där befolkningen var ganska fattig. Hemmanen voro små, och bönderna levde under enkla förhållanden. Kommunikationerna voro också dåliga, och det visade sig ganska svårt att kunna besätta nämndemansbefattningarna. Jag erinrar mig ännu ett brev, som jag fick från en gammal bonde i Bullarens härad, som varit häradsdomare i detta härad i flera år. Han vidrörde i sitt brev åtskilliga frågor, som rörde domsagan, och särskilt minnes jag, att han uttalade sina bekymmer över, att det var mycket svårt att besätta nämndemansbefattningarna med lämpliga personer. Det är nog så, som herr Schlyter sagt, att det icke är lätt att finna lämpliga personer, därför att uppdraget medför ganska stora uppoffringar. Nämndemännen få vidkännas utgifter icke blott för resor, utan de skola leva också under tinget, och det är icke så billigt med mat och annat, som de behöva. För min del tycker jag därför, att det skulle vara mycket tråkigt, ifall den utredning, som vi hoppas skall komma till stånd, skulle utmyнна i en framställning om ersättning endast för resor. Skulle utredningen emellertid visa, att det är omöjligt för det allmänna att komma ut med mer än reseersättning, får man väl nöja sig med det så länge; det är ju dock något.

Greve Spens talade om att tingsgästningspengarna beredde någon inkomst åt nämndemännen, ja, jag vet inte precis, vad man skall säga om den saken, men så mycket känner jag till, att dessa summor äro så löjligt små, att, som jag tror, många av nämndemännen inte ens bry sig om att bära upp dem. Det är en ren spottstyver och ingenting att tala om. Han nämnde vidare, att de skulle erhålla extraförtjänst genom uppdrag att lämna in handlingar och sådant. Men detta avtar mer och mer, i samma mån som allmänheten vant sig att vända sig till kommissionärerna vid domarekanslierna. Det är relativt få handlingar nu i jämförelse med förr, som lämnas in genom nämndemännen. Att de skulle ha så grova förtjänster på synerna, att de skulle täcka deras utgifter för tingsresorna, håller jag för mycket osannolikt.

Nu är det 10 år sedan riksdagen skrev i denna sak. Ännu är ingenting gjort, och då må det väl inte vara för mycket, om man begär, att en utredning skall sättas i gång och göras så allsidig som möjligt, så att man ser, vilka kostnader det uppstår, om man går den ena eller den andra vägen. Det vore väl ändå mycket olyckligt att nu i förväg, som herr Borell föreslår, binda sig i visst avseende. Jag vill också ytterligare trycka på det förhållande, som herr Klefbeck berörde, att i begärda yttranden så gott som alla landets häradshövdingar ha uttryckt sin sympati för reformen och endast några få uttalat sig i annan riktning. Allt som allt anser jag för min del ärendet ligga så till, att jag hoppas, att denna kammare skall bifalla utskottets förslag.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Såsom denna fråga nu ligger till, tror jag, att det skulle vara klokast, om kammaren bifölle det yrkande, som framställtts av mig och en annan ledamot av denna kammare i en vid utlåtandet fogad reservation. Det förefaller mig av herr Schlyters anförande, som om även han skulle vara av den uppfattningen, att de väsentligaste olägenheterna vore undanröjda, om nämndemännen finge ersättning för sina resekostnader.

Som herrarna minnas, bestämdes det ju, när småtingen infördes, att nämndemännen skulle få ersättning för sina resekostnader vid inställelse till dessa ting. Det är under sådana omständigheter helt naturligt litet svårt att förstå, varför nämndemännen icke skulle få ersättning för sina resekostnader, när de infinna sig till de vanliga stora tingen, när de få dylik ersättning vid småtingen. Det lär väl heller icke kunna förnekas, att i åtskilliga fall resekostnaderna för nämnden bli särskilt betungande. Jag hade precis samma uppfattning i följ. fast jag då, som jag förut sagt, trodde, att Kungl. Maj:t skulle föra fram denna fråga, och jag vidhåller fortfarande, att det hade varit lyckligast, om initiativet här kommit från Kungl. Maj:t. Men då det nu icke kommit och icke kan förväntas, tror jag knappast, att man, som läget nu är, bör avvisa kravet på utredning angående ersättning för resekostnaderna.

Däremot har jag i motsats till lagutskottets ärade ordförande den bestämda uppfattningen, att i nuvarande läge icke är någon anledning att ge sig in på frågan i vidsträcktare omfattning. År 1918 skrev ju riksdagen och begärde utredning även rörande ersättning utöver resekostnaderna. Nu ligger ju en blivande rättegångsreform åtminstone närmare inom räckhåll, än den gjorde då, och man har för närvarande mindre anledning att ge sig på en vidlyftigare lösning av frågan. Det slutliga ordnandet av detta spörsmål bör ske i samband med rättegångsreformen. Det gäller således nu att undanskaffa de väsentligaste olägenheterna, och dessa måste anses vara de som vållas av resekostnaderna. Nämndemansuppdraget medför dock, som greve Spens nämnde, i många fall en del inkomster för innehavarna. Det är icke ovanligt, att de just på grund av sin ställning som nämndeman få vissa uppdrag, såsom att förrätta bouppteckningar, och de anlitas enligt vad min erfarenhet ger vid handen i ganska stor omfattning vid tingen för att inge handlingar och dylikt och kunna därför taga något arvode. Jag vidhåller således, att man gör klokast, om man nu går den väg, som anvisats i den av mig m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag också fortfarande får yrka bifall.

Herr Leander: Herr talman! Även i fråga om nämndemännen måste man rätta sig efter tidsförhållandena. Med den tillspetsning av kampen för tillvaron våra dagar medfört anser folk sig icke längre ha råd eller tillfälle att utan varje vederlag offra tid och pengar i allmänna värv. Förr i världen kunde ju nämnen sitta i denna kammare flera månader av året utan någon ersättning, men den tiden är förbi. Nu vilja även förstakammarledamöterna ha betalt och ganska bra betalt. Bli det fråga om att reducera deras arvoden i någon mån, veta vi, att det på det allra skarpaste protesteras däremot. När det här har sagts, att det icke möter någon svårighet att få nämndemän under nuvarande förhållanden, håller detta icke streck i alla trakter. Nere i Blekinge vet jag bestämt, att det möter svårigheter inom flera kommuner att få lämpliga personer att åtaga sig uppdraget, emedan de som sagt icke anse sig ha råd eller tillfälle att offra den ena dagen efter den andra och företaga resor utan någon ersättning. När det också framhållits här, att näringarna rent av skulle lida förfång, därigenom att man lämnade nämndemännen ersättning, förstår jag inte riktigt det talet. Så djupt kommer väl denna ersättning icke att taga i kommunernas eller statens kassor, att näringslivet därigenom skulle lida någon skada. Om det nu blir fråga om en utredning, tycker jag ändå, att den bör omfatta även dagtraktamente och icke blott stanna vid reseersättning. Såsom motionären herr Schlyter har framhållit, kan det ju hända, att utredningen utmynnar däri, att man endast föreslår reseersättning. Nåväl, men man bör ändå ha fria händer att även i fråga om dagtraktamente komma fram med ett förslag, om man finner det skäligt.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, dels på godkännande av den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på avslag å utskottets hemställan; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Borell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medels namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 51;

Nej — 58.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande gäldande av kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe; och
nr 11, i anledning av väckta motioner om ändring i gällande lagstiftning angående fjärdingsmans avlönande m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om skyddskoppymping;
nr 5, i anledning av väckt motion med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete; samt
nr 6, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen angående köttbesiktning och slakthus.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs änyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 19 § i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Om utvidgning av ensittarlagens tillämpningsområde.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 69, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Carlson* i Mölndal hemställt, att riksdagen måtte besluta, att 19 § i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Vad i denna lag stadgas äge ej tillämpning beträffande mark som tillhör kronan, stad, köping eller municipalsamhälle.»

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har förbisett, att denna motion var väckt vid riksdagen och försummat att bereda mig tillfälle att vara närvarande i andra lagutskottet vid motionens behandling.

Det är ur flera synpunkter en ganska intressant fråga, som här beröres. Som kammarens ledamöter veta, finns det en lag, som berättigar personer, vilka ha egna hus på annans grund att under vissa förutsättningar få inlösa även själva tomten. I den reviderade ensittarelag, som antogs 1920, bestämdes, att även sådana hus, som stodo på stadsplanelagd mark, såvida den icke ingått i tomtindelning, skulle vara underkastade lagens bestämmelser. Det gäller nu här överhuvud taget just enskildas mark, även om den lyder under stadsrätt, beroende därpå att den som har hus på enskild mark har en större risk att vid besittningstidens slut bliva berövad sitt hem. Så föreslogs det en del ytterligare revideringar, som sedan antogos vid 1925 års riksdag. Jordkommissionen hade yttrat sig och naturligtvis yrkat bibehållande av bestämmelsen, att nyssnämnda hus på stadsplanelagd mark skulle fortfarande falla inom lagens giltighetsområde, men dessutom ansåg kommissionen, att det icke låg något hinder i vägen för att lagen med vissa tillagda bestämmelser skulle få bliva tillämplig, även om den stadsplanelagda marken blivit tomtindelas.

När detta förslag remitterades till lagrådet, uttalade sig detta icke blott mot lagens tillämplighet på tomtindelas mark, utan lagrådet fann det också riktigast att begränsa lagens tillämplighetsområde så, att därifrån undantoges all jord på område, för vilket stadsplan blivit fastställd. Under hägnet av lagrådets i detta fall enligt min mening fullkomligt obefogade auktoritet lyckades man, ehuru det var meningen att 1925 förbättra lagen till gagn för husägarna, att i stället på denna viktiga punkt försämra lagen, så att en hel del husägare, som sutto på stadsplanelagt område, icke blevo i tillfälle att vidare begagna sig av lagens förmåner. Det finns i lagrådets betänkande och i det betänkande, som andra lagutskottet avgav i frågan, icke ett enda ord om det sociala behovet, utan det är formerna, som även här ha fått förkväva innehållet.

Här har man ett belysande exempel på den av mig och många andra förfäktade åsikten om det olämpliga i lagrådets granskning av sociala jordfrågor. Jag måste upprepa, vad jag flera gånger sagt, att vi ju visserligen nu fått allmän rösträtt och proportionella val, men den stora administrationen behärskar fortfarande högerpartiet så gott som enväldigt. Vad än riksdag och regering besluta i fråga om social hänsyn, kommer det i regel att stöta på motstånd från en så ofantligt inflytelserik statsmakt som administrationen jämte rättskipningen. Icke heller andra lagutskottet hade något sinne för

*Om
utvidgning av
ensittarlagens
tillämpnings-
område.*

(Forts.)

dessa människors behov och deras rätt att behålla sina hem. Men nu hittade man på det argumentet, som fortfarande upprepas, att man bör avvakta resultatet av den pågående revideringen av stadsplanelagstiftningen. Man har icke alls påvisat, att denna skulle ha det minsta med denna sak att göra, och det har den icke heller.

Det säges, att »en dylik utvidgning av ensittarlagens tillämplighetsområde kan vara ägnad att verka försvärande på den tillämnade reformeringen av stadsplanelagstiftningen». Vad menar utskottet? Att ge de människor det gäller rättvisa och tillgodose deras människovärde skulle kanske verka försvärande på reformeringen av stadsplanelagstiftningen! Den nya stadsplanelagstiftningen måste bli särdeles gudlös, ifall den icke skulle kunna genomföras utan att offra dessa människors naturliga rättigheter.

Stadsplanelagstiftningen avser att stadsplanelägga själva marken, men den som äger marken har icke stadsplanelagstiftningen det minsta att säga till om. När ett område skall stadsplaneläggas, är det ibland en ägare, ibland två och ibland flera ägare, som därav beröras på ett och samma ställe. Hur detta än är gestaltat, kommer stadsplanelagstiftningen att gå sin väg och ensittarlagerna sin. Jag har frågat en av de tre delegerade, som behandla denna sak hos Kungl. Maj:it, om det fanns någon mening i utskottets argument. Den som jag vände mig till är den person, som sköter stadsplaneväsendets organisering i vissa avseenden här i staden. Han svarade, att deras förslag icke alls har betydelse för denna fråga. Det kommer varken att lägga hinder i vägen eller befrämja den sak det nu gäller, och utskottets utlåtande, som jag läste upp för honom, är endast en förevändning, sade han. En förevändning således, bakom vilken det icke står någon annan realitet än frånvaron av medkänsla med dem som skola hjälpas och juridikens förkvävande av det levande livet. Det är märkvärdigt, att när man tillsätter ett särskilt socialt utskott, rekryteras det med snart sagt riksdagens mest konservativa krafter, och därför går det på detta sätt.

Nu har herr Carlson i Mölndal i sin motion anført, att i hans ort den försämring av den gamla ensittarlagen, som genomfördes 1925, vållat orättvisa för en hel del ägare av hus på annans mark, och därför önskar han få tillbaka den gamla lagen. Den gamla lagen gjorde emellertid som nämnt undantag för sådan stadsplanelagd mark, där tomtindelning ägt rum. Jordkommissionen föreslog även denna inskränkings upphävande med tillägg av särskilda bestämmelser. Nu har herr Carlson yrkat en ny formulering, varigenom båda dessa inskränkningar alldeles bortfalla, men han synes ha förbisett, att för tomtindeldad mark några särskilda bestämmelser måste meddelas. Då någon formulering icke framlagts för riksdagen och man allra minst i en sådan här diskussion kan yrka bifall till någon sådan, vilken dock föreligger i jordkommissionens betänkande och även i reservation till andra lagutskottets utlåtande 1925, ber jag, herr talman, att på det sättet få yrka bifall till motionen, att jag hemställer, att riksdagen, såsom jag yrkade i en alternativ reservation till lagutskottets betänkande 1925, med anledning av förevarande motion ville hos regeringen begära övervägande av ensittarlagens tillämpning även på stadsplanelagda områden och de lagbestämmelser, som kunna tjäna detta syfte.

Herr Westman: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren började sitt anförande med att rikta ett angrepp mot lagrådet. Han tillvitade lagrådet, att det i detta fall som i så många andra skulle lagt hinder i vägen för önskvärda sociala reformer. För min del skall jag icke gå närmare in på de hinder, som lagrådet kan hava lagt i detta fall, ty den omformulering, som kom till stånd genom lagrådets ingripande, är icke av den betydelse, att man kan hava anledning att taga den till utgångspunkt för ett angrepp mot

lagrådet. Vad lagrådets betydelse i övrigt för den sociala lagstiftningen beträffar, vill jag använda tillfället att som min erfarenhet intyga, att jag varit med om många tillfällen, då man såväl inom första som andra lagutskottet varit mycket tveksam, huruvida man kunde våga sig på att taga ett steg framåt på den sociala lagstiftningens område, men har denna tveksamhet undanröjts därigenom, att lagrådet förklarar sig icke hysa betänkligheter mot att man överginge till de nya principer, som varit ifrågasatta.

Den ärade talaren övergick därefter till att angripa andra lagutskottet och yttrade att det föreliggande betänkandet inte var ägnat att framkalla någon förvåning, eftersom detta utskotts ståndpunkt bestämmes av de mest konservativa krafter man har i riksdagen. Den ärade talaren förbisåg då att den utskottets ståndpunkt, som angives i betänkandet, bestämdes år 1925, på den tid då häradshövding Bror Petréén var utskottets ordförande. Jag hade verkligen inte väntat att den ärade talaren skulle ha det intryck av den föregående ordförandens arbete inom andra lagutskottet, som kommit till synes genom det epitet, som han tilldelade honom.

Vad utskottet nu gjort har endast varit att utskottet sagt sig vilja bibehålla den ståndpunkt, som intogs 1925. Utskottet erinrar om att det alltjämt pågår en utredning rörande ny stadsplanelagstiftning, vilken utredning kan väntas vara färdig till nästa års riksdag. Nu har motionären yrkat att en ensittare skulle äga rätt att lösa sitt område, även om detta inginge i fastställd stadsplan. Utskottet har då ansett sig böra vidhålla den ståndpunkt, som utskottet tidigare intagit, nämligen att man skulle avvakta det väntade förslaget till ny stadsplanelagstiftning, innan man tog ställning till den fråga, som framföres i motionen, och undvika att genom en lagändring åstadkomma svårigheter att nå det mål, som den nya stadsplanelagstiftningen åsyftar och var naturligtvis även en lämplig tomtindelning ingår. Det är ju givetvis mycket lättare att komma fram till detta mål, att få en lämpligare tomtindelning, om marken har ett fåtal ägare, än om den har ett stort antal dylika. Under sådana omständigheter har utskottet ansett det lämpligast att ställa sig avvaktande ett år i denna fråga.

Det är denna ståndpunkt, som framföres i utskottets betänkande, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Lindhagen: Den siste talaren bemötte inte alls det skälet, att denna stadsplanelagstiftning och ensittarlagen utgöra från varandra alldeles fristående lagstiftningsområden, som kunna gå sin väg fram, det ena lika väl som det andra. Om nu händelsevis denna revision av stadsplanelagstiftningen inte varit å bane, så hade i alla fall den gamla ensittarlagen fått tillämpas, och om inte lagrådet kommit med detta krokben för den gällande lagen och försämrat den, så hade det fortfarande varit så, att de, som hade egna hus på annans grund, skulle fått lösa desamma, även om marken varit stadsplanelagd. Därför att händelsevis frågan om en revision av stadsplanelagstiftningen kommit upp just nu, skall det alltså avbrytas, men om den kommit upp senare, skulle det inte avbrutits! Det visar ju att de båda sakerna inte ha något sammanhang. Här är förresten inte fråga om tomtindelning, utan till en början bara om stadsplan. Sedan stadsplanen kommit, så göres efteråt en tomtindelning av kvarteren, och om denna hade den siste talaren ingenting annat att säga än att det blir krångligare att åstadkomma en tomtindelning, om det är olika ägare, än om det inte är det.

Detta kan inte resultera i annat, än att om det sitter en husägare med eget hus på annans mark, skall hans rätt offras, hans hem tillspilloigas för att det skall bli lättare att göra en stadsplan eller tomtindelning; han skall med andra

*Om
utvidgning av
ensittarlagens
tillämpnings-
område.
(Forts.)*

*Om
utvidgning av
ensittarlagens
tillämpnings-
område.
(Forts.)*

ord fortfarande underkastas godtycket av den, som äger själva marken. Men stadsplanelagen räknar ju i stort sett med alla möjliga ägare till jord på de områden, som skola planläggas, och med att gå fram utan hänsyn till ägarna efter lämpligheten av terrängen. Äganderättsförhållandena redas ut genom avtal, expropriationsbestämmelser och annat.

Vad händer under denna väntetid? Man skulle ju rädda husägarna, så att de kunde få behålla sina hem, då upplåtelseiden för tomten går till ända. Här sitta nu utskottet och lagrådet och säga bara: Låt oss vänta! Men för varje år som går, förfalla tomtupplåtelseätter och människor, vilkas antal vi ännu inte veta, bli utan sina hem. Kan man inte få ett lagråd och ett lagutskott, som är socialt, som väger dessa äventyr för människorna mot juristernas formler, som i detta fall äro alldeles ute i ogjort väder, fullkomligt utan någon rim och någon reson.

Herr Westman: Herr talman! Jag ber att få fästa den föregående ärade talarens uppmärksamhet därpå, att det ju lätteligen kan hända att en egna-hemsinnehavares lägenhet kommer att till större eller mindre del ligga på det sätt, att den skärs av en gränslinje, som får betydelse enligt den nya stadsplanen, till exempel ifråga om tomtindelning. Då uppstå naturligtvis en massa svåra fall. Hur skall man ordna lösningsförfarandet? Det är ju t. ex. tvivelaktigt, om man skall låta en lägenhetsinnehavare lösa en liten snibb, som sticker in på en annan tomt. Alltnog: det finns, om man ser saken praktiskt, en hel del skäl som tala för att man först ser, hur den nya stadsplanelagen kommer att te sig, innan man försöker utforma lagbestämmelser rörande egna-hemsinnehavares lösningsrätt. Man kan under inga förhållanden ta en så enkel lagtext, som här är föreslagen av motionären. Den löser inte alla de svåra och invecklade problem, som i det verkliga livet komma att träda i dagen, om man går den vägen att tillerkänna egna-hemsinnehavare lösningsrätt även på stadsplanlagt område.

Under sådana omständigheter tror jag, att man bäst främjar den sak, varom här är fråga, nämligen att få en acceptabel och i det praktiska livet möjlig ordning, genom att behandla ärendet på det sätt som utskottet har föreslagit, nämligen att ställa sig avvaktande ännu ett år.

Herr Lindhagen: Om det såsom här sagts blir svårare att »få linjerna uppdragna», då man har med mer än en ägare att göra, så förekomma dessa svårigheter i massor vid stadsplaneregleringar, därför att det ofta är så, att marken äges av olika personer, där stadsplanen skall gå fram. Nu skulle man alltså, då det gäller dessa stackare, åberopa detta och säga att det är sådana rysliga svårigheter, så att det går inte an att rädda dem. Den verkliga svårigheten är väl att skapa något patriarkaliskt sinne och vilja att hjälpa ensittare, som ha hus på annans mark. Att låta honom förlora sitt är nog så bekvämt för juridiken. Juristeriets raka linje över människornas existensvillkor utan hänsyn till social omtanke om dem, det är verkligen ganska betecknande för det nuvarande lagstiftningsarbetet på många håll.

Utskottets ordförande meddelade, att i fall, då även ordföranden varit tveksam, lagrådet ibland sagt, att en social hänsyn kunde få passera. Men det bevisar ju bara, att ordföranden i dessa fall varit mera konservativ än lagrådet.

Herr Westman: Kammaren vet av erfarenhet hur det ofta är med herr Lindhagens repliker. Herr Lindhagen tycker om att ge dem en personlig tillspetsning, som sprider en viss stämning av intimitet över kammarens förhandlingar. Men jag yttrade mig inte så som herr Lindhagen citerade. Jag sade att jag varit med i utskott, då utskottets ståndpunkt påverkats i framstegs-

vänlig riktning av lagrådets uttalande, och det är ju mera beydelsefullt, om ett utskott påverkas i den riktningen än om en enstaka utskottsledamot gör det.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å det nu föredragna utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen i anledning av förevarande motion skulle hos regeringen begära övervägande av ensittarlagens tillämpning även på stadsplanelagda områden och de lagbestämmelser, som kunde tjäna detta syfte.

*Om
utvidgning av
ensittarlagens
tillämpnings-
område.*

(Forts.)

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Lindhagens* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att liksom för innevarande budgetår till fjäderfäavelns befrämjande anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra anslag av 19,000 kronor.

*Anslag till
fjäderfäavelns
befrämjande.*

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 7 av herr *Heiding* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta att utöver det av Kungl.

Anslag till
fjäderfäavelns
befrämjande.
(Forts.)

Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1928—1929 begärda anslaget till Sveriges allmänna fjäderfäavelnsförening till Sveriges fjäderfäodlares riksförbund, bevilja ett extra anslag å 10,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning till fjäderfäavelns befrämjande anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra anslag av 19,000 kronor;

2) att den i ämnet väckta motionen II:7 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Tjällgren* och *Andersson* i Grimbo, som yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen II:7.

Herr **Tjällgren**: Herr talman, mina herrar! Såsom av det föreliggande utskottsutlåtandet framgår, har jag jämte herr *Andersson* i Grimbo reserverat mig i denna punkt till förmån för en motion, som väckts i andra kammaren av herr *Heiding* med flera representanter för olika partier inom riksdagen och vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att utöver det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1928—1929 begärda anslaget till Sveriges allmänna fjäderfäavelnsförening till Sveriges fjäderfäodlares riksförbund bevilja ett extra anslag å 10,000 kronor. Utskottet har emellertid ansett sig böra avstyrka denna motion. Såsom skäl härför har utskottet bland annat anført:

»Utskottet har fäst sig vid att Sveriges fjäderfäodlares riksförbund, till vilket det i motionen begärda anslaget är avsett att utgå, icke själv synes hava gjort någon framställning i ämnet. Utskottet vill i hänseende härtill uttala, att, då det såsom i förevarande fall gäller anslag till en enskild förening, ärendet i första hand torde böra genom framställning i vederbörlig ordning bringas under Kungl. Maj:ts bedömande.» Ja, enligt uppgifter, som jag erhållit av en av motionärerna, herr *Heiding*, har en sådan framställning gjorts, om inte till Kungl. Maj:t direkt, så dock till lantbruksstyrelsen. Utskottet säger vidare: »Då utskottet för övrigt i varje fall finner lämpligheten av att splittra statsbidraget till fjäderfäavelns befrämjande på två för i huvudsak samma syfte arbetande enskilda föreningar kunna starkt ifrågasättas, anser sig utskottet böra avstyrka motionen.»

Med anledning därav vill jag säga, att om denna mening är riktig, bör det ju föreligga full klarhet om vilken av dessa organisationer, som är mest berättigad att erhålla bidrag från staten. Såvitt jag har mig bekant, föreligger inte någon utredning härom, och då borde enligt min mening anslag ha utgått till båda de organisationer, varom här är fråga. Bägge organisationerna ha ju till syfte att främja fjäderfäaveln i allmänhet, att öka äggproduktionen inom landet och på samma gång höja värdet av vår äggexport. Utskottet säger vidare att utskottet icke »kunnat undgå uppmärksamma den korta tid, varunder förbundet i fråga varit i verksamhet». Ja, det är ju sant att denna organisation inte varit i verksamhet någon längre tid, men det är i alla fall ganska anmärkningsvärt, att enligt siffror som jag fått i min hand, har vår äggexport betydligt ökats just sedan denna förening börjat bedriva sin verksamhet. Enligt, som sagt, tillgängliga siffror hade vi 1923 ett importöverskott av ägg på inte mindre än i runt tal 23 miljoner styck och 1924 21 miljoner. 1925 hade vi däremot ett exportöverskott på i runt tal 2 miljoner ägg. 1926, alltså sedan denna förening hade bedrivit sin verksamhet en tid, hade detta exportöverskott stigit till i runt tal 12 miljoner eller närmare bestämt 12.716.000 styck ägg. 1927 hade denna siffra ökats till i runt tal 63 miljoner.

Nu är det ju givet att någon kan invända, att detta förhållande inte till alla delar beror på att denna förening kommit till stånd, men jag anser det i alla fall ganska anmärkningsvärt, och det är ett faktum att denna förening i stor utsträckning bidragit till att öka vårt lands äggexport. Den har ju till uppgift bland annat att förena vederbörande fjäderfäodlare just för att få till stånd bättre försäljningsanordningar.

Ja, jag skall inte hålla något längre anförande, men jag vill på grund av vad jag anfört tillåta mig att yrka bifall till motionen. Skulle mot förmodan kammaren likväl inte anse sig kunna bifalla detta yrkande, så vill jag passa på tillfället att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, som jag ser här närvarande, rikta en vördsam vädjan att han vid uppgörandet av budgeten för budgetåret 1929—1930 ville beakta de framställningar, som eventuellt komma att göras från detta förbund.

Anslag till
fjäderfäavelns
befrämjande.
(Forts.)

I detta anförande instämde herr *Nilsson, Petrus*.

Herr Sederholm: Jag vill inte trötta kammaren med att ytterligare utveckla de skäl, som utskottet haft för sitt avstyrkande utlåtande. Här finns ingenting i propositionen omnämnt och utskottet har inte heller i övrigt inhämtat att någon framställning blivit gjord till Kungl. Maj:t av denna nya förening och att alltså en sådan framställning verkligen har varit under prövning vid avgörandet av de äskanden, som Kungl. Maj:t gjort. Vidare är det inte heller på något sätt fastslaget av utskottet att den nya föreningen skall vara utesluten från anslag. Utskottet har avsett att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett visst belopp, 19,000 kronor, för fjäderfäavelns främjande, och det är naturligtvis den nya föreningen obetaget att göra sin framställning om att bli delaktig av detta anslag. Att detta belopp i och för sig är otillräckligt för främjande av fjäderfäaveln, i vad den kräver statsåtgärder eller statsanslag, har ju inte på något sätt styrkts eller visats, och under sådana förhållanden har inte heller utskottet ansett lämpligt att öka anslaget för denna näring därför att nu arbetet blivit fördelat på två föreningar.

På grund av det outhärliga skicket, vari frågan om statsmedlens fördelning ligger, och då en höjning av anslaget utöver det av statsrådet äskade beloppet, 19,000 kronor, icke påvisats vara behövlig, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls till en början vad utskottet i mom. 1 hemställt.

Sedermera gjordes i enlighet med de i fråga om mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertygande ja besvarad.

Punkterna 17—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:
nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område av Visborgs kungsladugård;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 8, i anledning av väckt motion angående ändring i lagen om bredden å hjulringar å arbetsådon på landet; samt

nr 9, i anledning av väckt motion om viss ändring i kungörelsen den 7 augusti 1907 angående ändrade bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befrämjande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion. I: 237, angående åtgärder för en effektivare personalbokföring i riket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de vid sammanträdet början avlämnade kungl. propositionerna nr 84 och 85.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 25, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad angår flottans pensionskassa;

nr 26, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 27, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 28, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av vissa tätningsarbeten m. m. vid ammunitionsförrådet å Stora Fjäderholmen;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

första lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner med förslag till lag angående slakt av husdjur; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om ändring av 1 § i lagen om undersökning angående monopolistiska företag och sammanslutningar;

nr 10, i anledning av väckta motioner om införande av stadgande i den sociala arrendelagstiftningen angående optionsrätt för arrendatorer till ny arrendeupplåtelse;

nr 11, i anledning av väckta motioner om sänkning av minimiarealen för arrenden, som omfattas av den sociala arrendelagstiftningen;

nr 12, i anledning av väckta motioner om höjning i vissa fall av arrendetiden för arrendeupplåtelser enligt den sociala arrendelagstiftningen;

nr 13, i anledning av väckt motion om ändring i vissa avseenden av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården; och

nr 14, i anledning av väckt motion angående undanröjande av vissa brister i vattenlagen.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
